

ПАВЛО СТЕП

БРАТЯ

ПАВЛО СТЕП

Б Р А Т И

к а з ка

diasporiana.org.ua

„БАТЬКІВЩИНА”

ТОРОНТО

1960

PAWLO STEP

**BROTHERS
TALE**

Нова редакція

Ілюстрації СІЛЬВІЇ НИКОРОВИЧ

"OUR COUNTRY"
TORONTO
1960

Моїй Старенькій
з любов'ю
присвячую

ЗАСПІВ

Отак і ви прочитайте,
Щоб не сонним снились
Всі неправди...

Т. Шевченко

Доброго здоров'я, хлопці і дівчата,
вам, що десь удома, чи в краях чужих!
Я з тим днем майбутнім буду вас вітати,
що промінням волі нас огріє всіх.

Розповім вам, любі, і про ті події,
що таки траплялись і в минулих днях,
про отих підступних, диких лиходіїв,
що їх часто бачим, — та й не тільки в снах.

Казка це звичайна, чи переказ давній,
що пройшов криваві буряні віки,
та про вчинки давчі, славні чи й безславні,
слухать слід поважно, навіть залюбки.

Дечого навчитись можна з них чимало,
користати з того може не один,
легше й зрозуміти, як усе постало,
де й коли зродилось та з яких причин.

Отже, починаю. Ви на вус мотайте,
хто ж не має вуса, — вдумуйтеся й так,
що ж вам невторопне, краще запитайте,
ніж вагатись часом: так воно, чи сяк?

Та й користи з того аж ніяк не буде
і мені й тим паче, юнаки, для вас:
хто бо кепсько слухав, швидко все забуде,
отже, справді вгаяв дорогий нам час.

Слухайте ж уважно, слухайте радіво,
бо й у цьому втіха теж чимала є —
десь почуть самому і розчовпать диво,
що перед очима казка нам снує.

1

Жив собі володар, гойний, родовитий,
роду ж того слави ревно берегли
і дружина вірна і статечні діти:
донечка-красуня і сини — орли!

Мав країну славну він собі, нівроку,
посідав спадково з давніх ще віків,
і таку простору, що не зглянеш оком —
лук, лісів зелених, далечі степів.

У вдовіллі щаснім дні минали стиха,
не робив ніколи сам нікому зла,
не зазнав від інших і якогось лиха,
а задуми-смутку гнав і тїнь з чола.

Був багатий, гордий він зі свого роду
і в своїх бажаннях не стрічав межі,
не смутили досі і дрібні негоди,
бож його любили і свої й чужі...

А молодший мрійно задивлявся в зорі,
бо така вже вдача — лагідна, м'яка:
він любив дивитись, як вночі на морі
сріблом вигравала місячна луска.

Та й любив послухать солов'їні співи,
як то ними повні і гаї й садки,
видобуть з бандури жалібні мотиви
та думками злинуть у старі віки.

Він любив і людям пригадать забуте
у піснях журливих, та неголосних,
іноді в майбутнє сміливо пірнути,
висвітлить яскраво власні дивні сни.

III

Донечка ж і мати — завжди у господі,
та не марнували і вони часу:
ще живуть і досі спогади в народі
про любов до праці, добрість їх, красу.

Добрі і ласкаві, чемні та гостинні,
кожному в потребі завжди помогли,
то й роки, ці частки часу швидкоплинні,
пам'ять про них світлу стерти не змогли.

Легідність і ласку — ці прикмети мала
мати, і не в'яла молодість її,
весняним же доня цвітом цвітувала —
співами бреніли і поля й гаї.

Легкокрила слава вже про доні вроду
полетіла світом — до чужих країв.
Отже, і князенки і князі народу
стали вже до неї засилать сватів.

Тож серця і руки їй пропонували,
кожний з них бо — можний, лицар і вояк.
А проте, відмову завжди діставали...
Не один від того зажурився юнак.

Та на них накинув заздрим ласим оком
ватаг злих сусідів, скритих ворогів, —
їх давно наміривсь захопити наскоком
(потай слідкувати підсилав шпигів).

IV

Весело і добре жить на світі цьому,
хто таки не має справді ворогів:
думка серце тішить, що, мовляв, нікому
і, бігме, ні в чому — я не завинив!..

Тільки забувають бідні небораки,
звідки йде ненависть, що то людська злість!
Щасному позаздрить мало що не всякий:
нищому бо заздрість підле серце їсть.

Так і тут це склалось. За рікою, лісом
там були сусіди — з полювань жили.
Гурт їх був чималий, і дивились бісом,
розбишацьке ж потай і життя вели.

Там до пасік їхніх ведмеді вчащали,
отже, боронивши ніби той свій мед
(так на них сусіди дальші нарікали),
на чуже вганялись — далі все, вперед.

Потім огризались: „Ми вас захищаєм!
Звір хай не турбує ані нас, ні вас...
Тож яка вам шкода: звіра ми караєм,
щоб настав для праці вам спокійний час”..

Не зважав володар на їх те вихріння,
по-сусідськи ж треба ладити якомсь.
Він гадав: „Таж люди, мають же сумління”.
Деко́трих і „в шкоді” стрінуть довелось.

Ті ж уміли хитро присиплять увагу
усмішками, гуком, помахом руки,
щоб не насторожить лицарську відвагу,
бо сини і батько — мужні вояки!

V

Сталась же з братами раз така подія:
старший, натомившись, солодко заснув,
з Мавкою ж молодший, закохавшись, мріяв,
бо їй зальотник з нього ще, нівроку, був.

Мавка йому чорні кучері чесала,
зазирала в очі, тисла до грудей,
ще їй легенди дивні все розповідала...
Та із цим він крився завжди від людей.

Задрімав сердега в Мавки на колінах
(бо їй поети, знайте, не цілком святі!),
а тяжка тим часом наставала зміна
у безсечнім, піби, їхньому житті.

Вороги тим часом і підкрались тихо
(„щирі” це сусіди саме і були —
намоглись віддавна заподіять лихо!) —
матір та сестрицю вкрали й повезли.

Хату ж підпалили та й усе подвір'я,
а самі — навтеки з ясирем своїм...
І вжахнуло хлопців лиха їх безмір'я
та свідомість: „Пізно!“ Що ж робити їм?!

Отже, розгубились юнаки відразу.
Побивався старший: як він смів заснути?!
І брати відчули сором і образу,
і в обох у серці закипіла лютя.

VI

А на той час батько саме тут над'їхав
(з чужини вернувся, де довгенько був),
руки заломивши і зідхнувши стиха
безмір горя-лиха зразу він збагнув.

Та й озвався потім з болем і докором,
сумно похиливши голову стару:
„Ох, синочки любі! Вам великий сором,
що у вас украли неньку і сестру...”

Знаю: ви обидва сміливі й хоробрі,
і вогонь любови в вас горить палкий...
Вірю, що вам прикро, що лихі, недобрі
по світу пролинуть та про вас чутки.

Тож, синочки любі, зразу ж вирушайте,
навздогін за лютим ворогом женіть!
Без сестри, без неньки, хлопці, не вертайте.
Ні!.. Знайдіть, відбийте та й назад везіть!”

VII

Це, брати, почувши, зразу обернулись:
перший — буйним вітром, другий — став дощем,
і вперед обидва гнатися рвонулись,
і трясли — й дубами і малим кущем.

Кидались лісами, по містах і селах,
серед хат шугали — на горбі, в яру...
Та — нема! Гризе їх думка невесела:
„Де шукать матусю й дорогу сестру?”

Чи стіжок, чи копи де в степу стояли
(бо не встигли люди ще всього забрать) —
шарпали їх, рвали, навіть розкидали,
кидалися миттю їх і там шукать...

Стрічних перехожих оглядають пильно,
де лише траплялось їм кого стрічать,
та у вікна й двері стукають свавільно,
піби в кожній хаті хочуть побувать.

VIII

Та старанно двері зачиняють люди,
дехто рад би й вікна чимось затулити
так братів нерадо зустрічали всюди,
їх же це аж надмір і дратує й злить.

Тож з відчаю менший глибоко зідхає
шиби всі віконні слізьми залива,
старший же сердито вие-завиває,
ламле і дерева і дахи зрива.

Підхопивши в жмені братові ті сльози,
в очі жбурить людям, свище в димарях.
сіе-розсіває він страшні погрози
тугу навіває, наганяє жах...

З розпачу ж, дійшовши вже кінця нестями,
у тяжених муках стогне, навісний,
чайкою заквилить, скреготить зубами
та крильми шмагає, злий на всіх, грізний.

І в осінні ночі непрозоро-темні
спать брати-нецяги людям на дають,
що зусилля ж їхні будуть недаремні —
вірять, не лишають цю шукання путь.

Щоб знайти їх любих -- неньку і сестрицю,
кинули відважно рідний небосхил,
і грізну розбурхать ладні громовицю
та за них боротись до останніх сил.

XI

Облітавши всюди — і свою країну,
і сусідів ближчих, їх поля, ліси,
ось брати зненацька вгледіли хатину,
там сестри і неньки вчули голоси.

І тоді в молитві застогнали: „Боже!”
Ватага-катюгу обдали дощем...
Старший захлинався: шкодував — не може..
Він бо тільки — вітер, не вояк з мечем!

Зливою торохнув об шибки й хатину
брат-пісняр, молодший, виливавши гнів...
Та не зупинялись — гнались без упину:
серце вгамувати кожний з них хотів.

Хто ж їх ворог знали: це „сусіди щирі”,
що клялись: за правду підуть і на бій!..
Сповнені надії — полетіли в ірій —
більшу ще збирати силу всіх стихій.

Там брати дізнались — скільки ж несвідомих,
скільки ж є страждених, скільки ж є рабів...
І боліло серце від жалю-судоми,
та на силі дужчав їхній запал-гнів.

Х

Гноблених збудивши, здурених, невільних,
сили їх зібрали в лютий гураган,
та й пішли всі проти нібито всесильних,
і звалився рантом ватаг той, тиран.

Став був захищатись, тільки ж нагло — диво:
де ступив — не поміч! — проти нього... кріс!
Як його не сила цю спинити зливу,
так його твердині й гураган розніс!..

Десь його потуга згинула безбожна,
з острахом відчувши, що то правди суд...
Чи ж братів тих радість описати можна,
як сестру і матір зустрічав весь люд!

ХІ

От брати приводять і сестру й матусю,
радощами повні в силі молодій:
„Довершили діло!.. На, візьми, татусю!
Глянь — вони здорові! З нами й ти радій!”

Обізвався батько: „Мало оборони!
Похибку направить — успіх немалий...
Треба ті ватаги — вигнать за кордони...
Хай їх пожирає там ненатлий Змій!..”

Ужахнулась доня: „Та не всі ж бо, тату,
є такі нікчемні і підступні й злі”.
Заперечив батько: „Вдачу їх трикляту
не направлять ліки нашої землі.

Як на них, плюгавців, Змій нашле морози, —
хай самі навчаться захисток знайти.
Не страшні нам більше їхні всі погрози:
пильно ми кордони будем берегти...”

„Накажи, -- це старший, — ревно допильную!
І лихим, підступним я не попущу!”
А молодший: „Батьку! Щиро — як відчую,
я співати буду, злим же — не прощу!”

ХІІ

Зі сльозами стиха обізвалась мати:
„За ганьбу ту нашу --- помста немала...
Вам було не легко, дітки, визволяти,
нас від тих клятущих, повних зради й зла.

Та радійте, діти, --- хай любов карбує
людяні вам душі, а не тільки гнів”.
Ті ж гукнули: „Добре!.. Хай це всяк відчує,
як надхненний Богом заповіт батьків!”

І додав ще батько: „Гнів --- це брат любови,
він і сторож чести в загравах пожеж.
Так, не шкодувати ні майна, ні крові —
це любови вияв, що не має меж.

Та не всяк — ми знаєм! — має ще й сумління,
ті ото й приносять різну каламуть...
Тож у чуйній звазі дальші покоління
мусимо рости — і при зброї бути!”

І вони раділи й затискали зуби,
а матуся й доня — ті крізь сльози й сміх...
Їм надій веселка — Рідний Край їх любий
тепло обіймала і пестила всіх.

ЗАКЛИК

В своїй хаті своя правда
І сила і воля...

Т. Шевченко

Юнаки і юнки, теж і сивуваті,
закарбуймо в серці правду цю для всіх:
хочем бути паном сам у власній хаті?
Геть тоді зрадливі підшепти чужих!

Є своя бо правда в кожного народу,
стіймо ж ми за неї — в праці і в бою,
і плекаймо сили, Богом дану вроду,
боронімо мужньо правду цю свою!

Підшепти ж їх „правди” процідім крізь сито,
сито прямування й власних настанов,
щоб вороже викривить тее „шито-крито”,
що змиляє часто гнів наш і любов.

Із цієї казки знати, що то пильність,
що то неухажність і маніжність-лінь,
висновки ж із цього — це вже не довільність:
це життя самого мудра глибочінь!

Звільнення ж приходить — тільки при єднанні
сил, що йдуть за волю і за правду стать!
Тож ані в блганні, ані в потуранні
нам рятунку сором навіть припускать!

Як в оцій от казці і в житті нам сталось —
полонили зрадно наші вороги
Батьківщину нашу... Що подібне ж склалось
не з одним народом, бачим навкруги.

Знають, — що в неволі нидіє нам сила
(дяка їм — мережать спільне всім ярмо),
духові народу підтинають крила,
бож у безнадії далі живемо...

Та собі в напасті якщо хто зарадить,
знайдуться і друзі і прославлять вас,
тож запам'ятати тее не завадить,
що про власну хату нам сказав Тарас.

Що ж найбільш тут винне? Їх заздренне око?
Ні, таки недбальство наше про своє!
От життя й карає отаких жорстоко...
Таж зозуля-казка нам про це кує!

